

FOLKETINGET

Udvalget for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri

Den økonomiske konsulent

Til: Udvalgets medlemmer og stedfortrædere

Dato: 18. marts 2011

Notat om landbrugets økonomi 2010
(Rapport fra Fødevareøkonomisk Institut)

Sammenfatning

Notatet gennemgår kort årsrapporten fra **Fødevareøkonomisk Institut** om landbrugets økonomi 2010.

Generelt set, er der for jordbruget **som helhed** udsigt til en stor forbedring i driftsresultatet for **2011**, hvor indkomsten (driftsresultatet) formodentlig ender på små 5 mia. kr. I **2010** var driftsresultatet på 3.6 mia. kr. Det er en drastisk vending fra 2008 og 2009, der begge kørte med store underskud. Det er udviklingen i mælkepriser og kornpriser, der trækker regnskabet op sammen med den lave rente.

Men resultaterne er skævt fordelt. Det er helt klart **kornproducenterne** og **kvæg- og mælkeproducenterne** der har overskuddene. **Svineproducenterne** derimod er under pres, viser tallene.

Landbrugets gæld har været voldsomt stigende, men stigningerne ser ud til at aftage. Ikke alle landmænd er dog under gældspress. De høje gældsprocenter findes fortrinsvis hos de unge landmænd med store brug, og i særlig grad svinebedrifterne. Generelt set findes ca. 1.100 brug med en gældsprocent på omkring 90.

Rapporten nævner også, at **landdistriktsprogrammet** burde effektiviseres mere.

1. Indledning

Fødevarøkonomisk Institut (FI) under Københavns Universitet udgav i **januar 2011** sin årsrapport "**Landbrugets økonomi 2010**". FI påpeger, at europæisk landbrug, og dermed også dansk landbrug, har været hårdt ramt af den økonomiske krise i form af aftagende efterspørgsel på fødevarer. Ved **udgangen** af 2009 blev krisen afløst af et opsving, hvilket har medført en stigning i fødevarerefterspørgslen. Til trods for de bedre afsætningsmuligheder i 2010, har faldet i ejendomspriserne medført store **gældsprocenter** hos landbrugsfamilierne. Især svinebedrifterne er hårdt ramt.

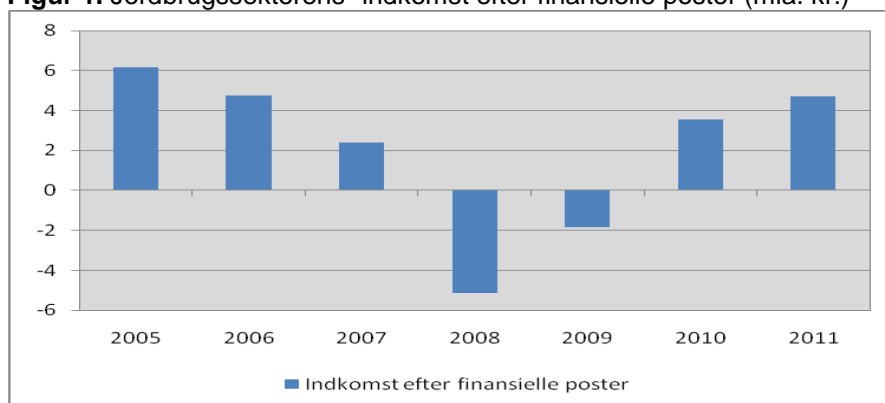
FI's rapport omhandler også **landdistriktsprogrammet 2007-2013**, hvor spørgsmålet er, hvorvidt vi får nok landdistriktsudvikling for pengene.

Nedenfor skal FI's analyse af dansk landbrugsøkonomi kort gennemgås med de vigtigste tal for økonomien.

2. Det overordnede billede af landbrugets økonomi

Af **figur 1** nedenfor fremgår det samlede billede af landbrugssektorens indtjening i perioden 2005-2011. Det bemærkes, at årene 2010 og 2011 bygger på **prognoser** fra Fødevarøkonomisk Institut.

Figur 1. Jordbrugssektorens¹ indkomst efter finansielle poster (mia. kr.)

Kilde: "Landbrugets økonomi 2010", Fødevarøkonomisk Institut

Anm.: Tallene for år 2010 og 2011 er prognoser, da tallene endnu ikke er fremkommet.

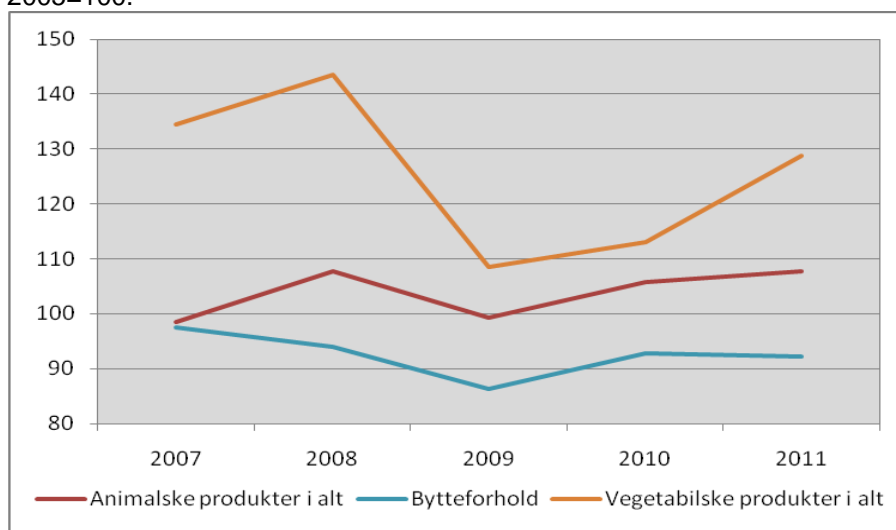
¹ Jordbrugssektoren omfatter landbrug samt gartnerierhvervet

Det ses, at landbrugets indtjening har ændret sig dramatisk gennem den observerede periode. Især 2008 og 2009 var **kriseramte** år for det danske landbrug med en negativ indkomst på hhv. 5,1 og 1,9 mia. kr. I **2010** og **2011** forudser **FI**, at der igen er tale om positive indtjening på hhv. 3,6 og 4,7 mia. kr.

Årsagen til de forventede pæne indtjeninger i 2010 og 2011 skal primært findes i ændrede prisrelationer samt det historisk lave renteniveau.

Med ændrede prisrelationer skal der forstås, at det såkaldte bytteforhold² forventes at stige med 3,6 pct. fra 2009 til 2010 jf. **figur 2** nedenfor.

Figur 2. Prisindeks for jordbrugets produktion og faktorforbrug, 2005=100.

Kilde: "Landbrugets økonomi 2010", Fødevareøkonomisk Institut

Denne markante stigning i bytteforholdet fra 2009 til 2010 skyldes hovedsageligt de høje afregningspriser på de animalske produkter. I 2011 forventes bytteforholdet at falde igen men dog kun med 0,4 pct. Dette fald skyldes højere foderpriser, hvilket dog i nogen grad opvejes af højere kornpriser for de kornproducerende brug.

De **finansielle** omkostninger forventes at falde fra 11,8 mia. kr. i 2009 til ca. 7,9 mia. kr. i 2010 og 2011. Denne reduktion skyldes det markante fald i nettorentudgifterne som følge af det lave renteniveau. Det er usik-

² Bytteforholdet viser forholdet mellem landbrugets produktpriser og priserne på inputfaktorerne.

kert at spå om renteutviklingen, men **FI** fremhæver i notatet, **at de forventer, at det lave renteniveau vil vare ved indtil udgangen af 2011.**

Udover det forbedrede bytteforhold og det lave renteniveau, så er **produktiviteten** i landbrugssektoren steget gennem det sidste årti, hvilket generelt har haft en positiv effekt på indtjeningen. **FI** forudser et fald i produktiviteten i 2010 som følge af rekordhøsten i 2009, hvilket 2010-høsten ikke kan hamle op med. Faldet forventes at blive på 0,2 pct. og kommer dermed ikke til at have stor betydning for den endelige indtjening. I 2011 forudses en stigning i produktiviteten på 2,6 pct.

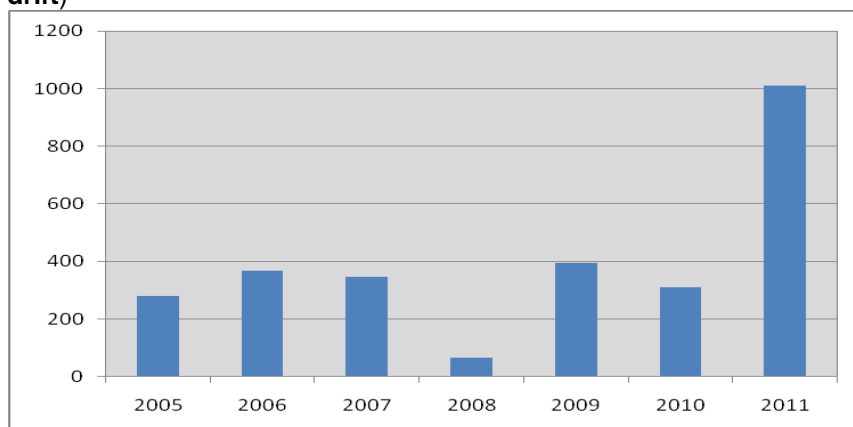
3. Økonomien i plantebrug, kvægbrug og svinedrift

Nedenfor omtales kort den økonomiske udvikling indenfor de **tre hovedformer for landbrugsdrift**. **FI** nævner, at man har valgt at fokusere på de **større landbrug** med 2 helårsarbejdere og derover, idet det er de større landbrug, der betyder mest for udviklingen i landbruget.

a. Plantebruget

Udviklingen indenfor plantebruget fremgår af **figur 3** nedenfor.

Figur 3. Resultat efter finansielle poster for plantebrug (1.000 kr. pr. bedrift)

Kilde: "Landbrugets økonomi 2010", Fødevareøkonomisk Institut

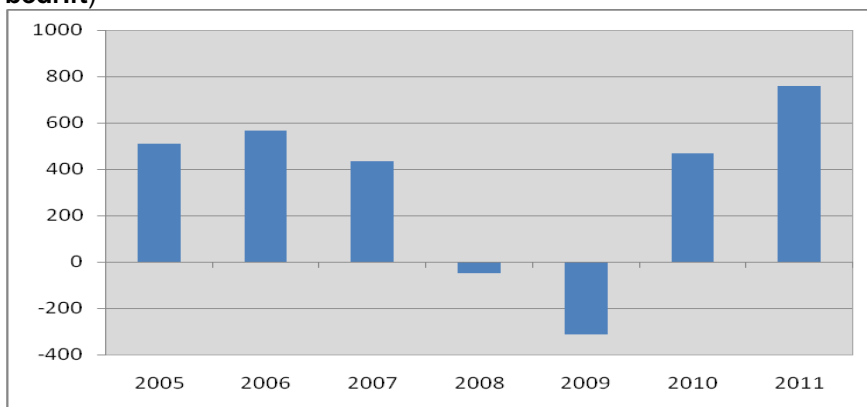
Som nævnt ovenfor, var høsten i 2009 af rekordstørrelse, hvilket afspejles i den høje indtjening i 2009. I 2010 forventes resultatet at være mindre. Dog bevirker det forbedrede bytteforhold samt de lave finansielle omkostninger, at resultatet ender på 309.000 kr. i 2010 pr. bedrift. I **2011**

forventes resultatet dog at blive mere end 3 gange så stort som 2010-
resultatet (på godt 1 mio. kr. pr. bedrift). Årsagen til den store stigning er
forventningen om høje kornpriser i 2011.

b. Kvægbedrifter

Kvægbrugets økonomi forventes at blive positiv igen efter to hårde år i
2008 og 2009, der var præget af lave afregningspriser for mælk samt
store finansielle omkostninger. **Jf. figur 4** nedenfor, der viser resultatet
for det traditionelle kvægbrug.

Figur 4. Resultat efter finansielle poster for kvægbedrifter (1.000kr **pr.**
bedrift)

Kilde: "Landbrugets økonomi 2010", Fødevarerøkonomisk Institut

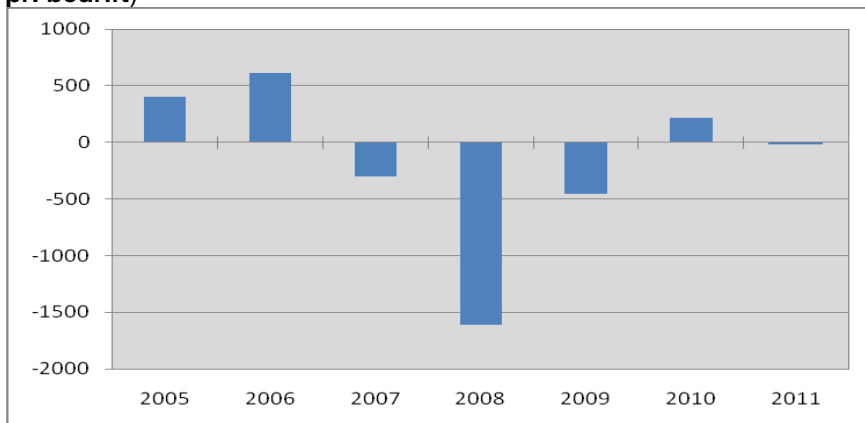
I 2010 er der en stigning på 12 pct. på afregningspriser for mælk, samti-
dig med at foderpriserne falder. Ligeledes i 2011 forudses en yderligere
stigning i mælkepriserne, dog forventes omkostningerne til foder at stige
med 10 pct. Dette forklarer den mindre stigning i resultatet i 2011 i forhold
til 2010.

De finansielle omkostninger i både 2010 og 2011 påvirkes positivt af det
lave renteniveau - ligesom for plantebrugerne – og dette er medvirkende
til de gode resultater.

c. Svinebrug

Svinebedrifterne er den produktionsform, der har haft de **dårligste** resul-
tater ifølge **figur 5** nedenfor.

Figur 5. Resultat efter finansielle poster for svinebedrifter samt (1.000kr pr. bedrift)

Kilde: "Landbrugets økonomi 2010", Fødevareøkonomisk Institut

Svinebedrifterne havde i årene 2004-2006 nogenlunde det samme positive resultat som de andre driftsformer. Men allerede i **2007** begyndte underskuddet at melde sig, og det kulminerede i **2008** med et kæmpemæssigt negativt driftsresultat. Også i 2009 var der et stort underskud.

For 2010 er der udsigt til et beskedent positivt resultat, hvilket dog efterfølges af et negativt resultat i 2011 (dog "kun" på - 16.000 kr.).

Det positive resultat i 2010 skyldes et forbedret bytteforhold pga. en stigning i svinepriserne og et fald i foderomkostningerne. I 2011 vendes dette billede, således at svinepriserne forventes at falde, samtidig med at foderomkostningerne stiger med 15 pct. De finansielle omkostninger ligger på hhv. 353.000 og 383.000 kr. i 2010 og 2011 mod hele 844.000 kr. i 2009. Denne kraftige reduktion skyldes et fald i nettorentudgifterne, og det er med til at forbedre resultatet kraftigt.

4. Perspektiver på kort sigt

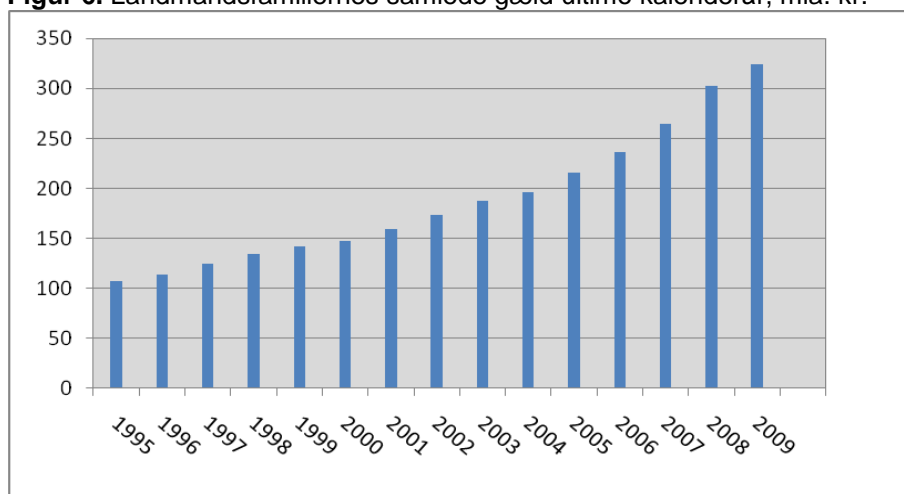
På baggrund af allerede indtrufne og forventede forbedringer af landbrugets bytteforhold i 2010 og 2011 i forhold til 2008 og 2009, samt en fortsat lav rente, ser det ud til at dansk landbrug er på vej ud af den indtjeningsmæssige krise, der satte ind i 2008. Landbrugsejendomspriserne er dog faldet markant siden 2008, og dette har sat mange landbrugsfamilier i gæld. FI forventer dog, at væksten i landbrugets gæld generelt set aftager markant i 2010 og 2011 primært på grund den forbedrede indtjening.

FI forudser dog en mindre positiv fremtid for de omkring 1.100 fortrinsvis store landbrugsbedrifter, der ved udgangen af 2009 havde en gældsprocent på 90 eller derover.

Landbrugets gældssituation

Landmandsfamiliernes samlede gæld er vokset kraftigt siden midten af 1990'erne, jf. **figur 6** nedenfor.

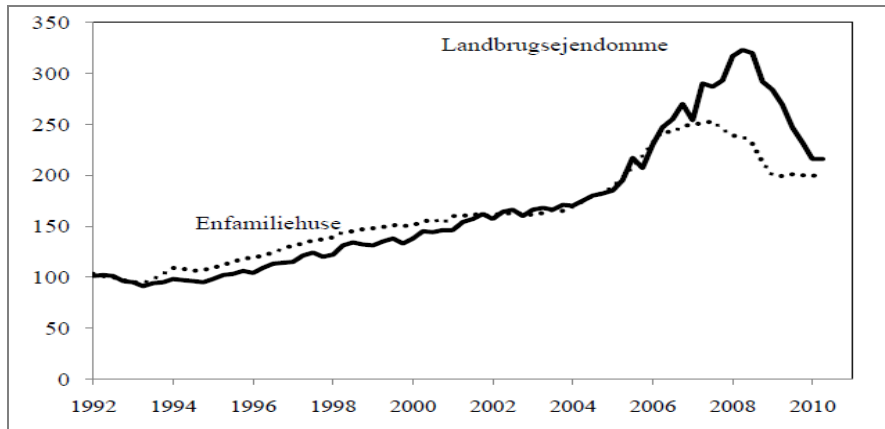
Figur 6. Landmandsfamiliernes samlede gæld ultimo kalenderår, mia. kr.

Kilde: "Landbrugets økonomi 2010", Fødevarøkonomisk Institut

Den voldsomme vækst i gælden kan i høj grad tilskrives nettooptagelse af lån i forbindelse med ejerskifte – herunder både landmænds køb af deres første bedrift samt allerede etablerede landmænds tilkøb af ejendom eller jord. Det skyldes de høje priser, som landbrugene blev handlet til i en årrække, før krisen satte ind. Der er med andre ord en sammenhæng mellem gældsudviklingen og prisudviklingen på landbrugsejendomme.

Figur 7. Reale priser på landbrugsejendomme og enfamiliehuse, 1992=100.

Kilde: "Landbrugets økonomi 2010", Fødevarøkonomisk Institut

I 2008 kulminerede landbrugsejendomspriserne efter 15 år med næsten uafbrudte stigninger, jf. **figur 7** ovenfor. Først i 2. kvartal 2010 har priserne stabiliseret sig dog på et niveau 33 pct. lavere end toppunktet.

Disse lave priser er fordelagtige for de kommende landmænd, idet det kræver mindre kapital. For de eksisterende landmænd giver den lavere værdisætning af ejendommen anledning til en højere gældsprocent³.

Gælden kan dog i et vist omfang **også** tilskrives nettooptagelse af lån til finansiering af nettoinvesteringer i landbrugsaktiver og i andre materielle aktiver samt en negativ opsparing.

I 2010 og 2011 forventer **FI**, at **væksten** i brugerfamiliens samlede gæld aftager markant. Årsagen er bl.a. et betydeligt fald i nettolånoptagelsen til finansiering af ejerskifte som følge af de lavere ejendomspriser. Endvidere forventes det, at landmændenes investeringer i landbrugsaktiver og andre materielle aktiver forbliver på et relativt lavt niveau svarende til 2008/2009 niveauet. **Endelig vil den løbende forbedring af landbrugets indtjening medvirke til at formindske den negative opsparing.**

På lang sigt er prisen på landbrugsejendomme bestemt af landbrugets indtjening og renteniveauet. Renten er som nævnt på et historisk lavt niveau, samtidig med at landbrugets indtjening pt. er relativt gunstig, bortset fra svinebedrifterne. Dette har medvirket til, at ejendomspriserne har stabiliseret sig. Spørgsmålet er nu, hvor længe ejendomspriserne kan blive liggende på det dette niveau.

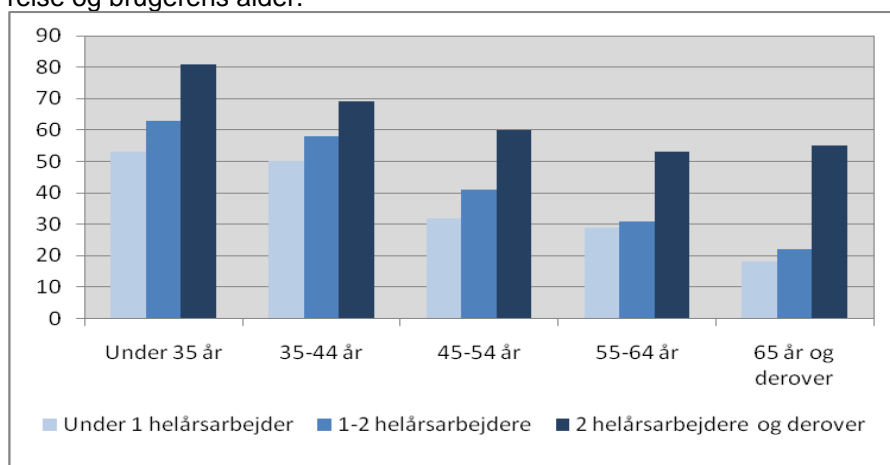
³ Gældsprocent dækker over gælden udtrykt i pct. af aktivernes værdi

Renteniveauet vil sandsynligvis ændre sig ved udgangen af 2011, hvis ikke tidligere. Samtidig er landbrugets indtjening i høj grad bestemt af prisrelationerne, og disse kan hurtigt ændre sig i mindre gunstig retning. Disse faktorer vil dermed skabe et nedadgående pres på ejendomspriserne, og **FI** skriver i rapporten, at det er nødvendigt, at der foretages en konsolidering.

Forskelle mellem landbrugene med hensyn til gældens relative størrelse

Under ét udgjorde brugerfamiliens samlede gæld 50 pct. af værdien af familiens aktiver. **Tallet dækker dog over store forskelle mellem landbrugene**, og der er en tydelig sammenhæng mellem brugenes gældsprocenter, brugenes størrelser samt brugerens alder, jf. **figur 8** nedenfor.

Figur 8. Gældsprocent ultimo 2009 i landbrugsbedrifter opdelt efter størrelse og brugerens alder.

Kilde: "Landbrugets økonomi 2010", Fødevarøkonomisk Institut

Generelt falder gældsprocenten med stigende alder på landmanden, mens den stiger med stigende bedriftsstørrelse. **Ved udgangen af 2009 havde landmænd under 35 år (taget under ét) således en gennemsnitlig gældsprocent på 74 pct.** mod kun 25 pct. for alle på 65 år og derover. Sammenhængen mellem brugerens alder og gældsprocent er primært et resultat af den kraftige stigning i ejendomspriserne, der har fundet sted siden midten af 1990'erne og frem til 2008. De ældre landmænd har således købt deres ejendom, mens priserne stadig var lave, mens de yngre landmænd har etableret sig senere og dermed har købt ejendom til markant højere priser.

At gælden stiger med bedriftens størrelse, hænger også sammen med stigningen i ejendomspriserne. Dels er det de store landbrugsbedrifter, der har udvidet bedriften ved tilkøb af ejendom til høje priser, dels er brugerne med store bedrifter generelt yngre end landmændene med de mindre bedrifter, og de har derfor etableret sig da priserne var høje.

5. Landdistriktsprogrammet 2007-2013

Det danske landdistriktsprogram for perioden 2007-2013 blev godkendt af EU-kommissionen i starten af 2008. Programmet har til formål at styrke landbrugets, skovbrugets og fødevarerindustriens konkurrenceevne, at sikre varieret landskab, rig natur og rent miljø samt at fremme iværksættelse, lokale arbejdspladser og attraktive levevilkår i landdistrikterne.

Landdistriktsprogrammet 2007-2013 har en samlet **offentlig budgetramme på 1020 mio. euro**, fordelt over programmets 7-årige varighed, hvoraf **ca. 57 pct.** finansieres af midler fra den Europæiske Landbrugs Fond for Udvikling af Landdistrikter.

En del af landdistriktsprogrammets virkemidler bidrager til en vis økonomisk vækst, navnlig i landbrug og fødevarerindustri, og nogle af virkemidlerne kan også bidrage til indfasning af nye erhvervsaktiviteter på fx landbrugsejendomme. **Men på trods af de ganske betydelige offentlige midler, der anvendes på disse foranstaltninger, så er den sandsynlige effekt på antallet af arbejdspladser i landdistrikterne umiddelbart relativt beskedent.**

Analyserne og vurderingerne peger på, at effektiviteten af landdistriktspolitikken sandsynligvis vil kunne skærpes gennem en mere præcis **målretning** af virkemidlerne. En sådan skærpet målretning kan dels tænkes **sektormæssigt** i retning af sektorer med et højt vækstpotentiale og gode muligheder for at udnytte komparative fordele i landdistrikterne. Øget målretning kan også tænkes **geografisk**, i form af en mere præcis brug af virkemidlerne i geografiske områder, som har behov for hjælp, og som har kapacitet til at omsætte hjælpen til opfyldelsen af samfundsmæssige mål som økonomisk vækst, bæredygtig produktion og attraktive levevilkår i landdistrikterne.

Med venlig hilsen

Therese Kiilerich Bach / NH (3602)